

Guifré Belloso i Manera

Economista

BREU HISTÒRIA D'UNA FÀBRICA: LA SEDETA

Introducció

Barcelona, a finals del segle XIX, estava en un profund procés de canvi. La sortida de fàbriques del Raval cap a l'exterior, l'annexió dels diferents pobles que actualment conformen els barris de Barcelona i els nous corrents artístics, com el Modernisme, imprimiran a la ciutat un caràcter propi. La revolució industrial a Catalunya passa indefectiblement per la indústria tèxtil, i d'aquest procés participa també La Sedeta.

Aquest creixement de la ciutat a tots els nivells és determinant en la localització de la fàbrica, ubicada entre el Sant Martí històric, Gràcia i l'Eixample; el Camp d'en Grassot constitueix un barri amb un notable passat industrial. Primer com una petita fàbrica, nascuda a les darreries del segle XIX, i que després passarà a ser la més important en el gènere de fantasia de tot l'Estat espanyol. I tot només en una trentena d'anys. Aquesta serà la seva època d'esplendor màxima i que queda reflectit en la història per la magnífica i imponent fàbrica graciencina.

Sempre a l'ombra de les dues ciutats més importants en relació amb la llana, Sabadell i Terrassa, constituirà un dels principals nuclis d'aquest sector a Barcelona ciutat.

La Guerra Civil no va afectar la fàbrica si només mirem l'estat i el nombre de les màquines tal com mostren les matrícules industrials. Amb la postguerra s'enceta una etapa de creixement lent i irregular degut a la conjuntura política que condiona qualsevol activitat econòmica donat el control absolut d'aquesta per part de les autoritats franquistes juntament amb l'autarquia.

L'expansió dels anys finals dels cinquanta i seixanta revifa l'empresa, però és un període que no durarà gaire: hi ha una pèrdua latent de pes relatiu del tèxtil respecte a altres sectors més dinàmics en l'estructura industrial catalana. La crisi estructural de l'economia espanyola dels setanta provocarà les últimes bafarades de la indústria tèxtil, i serà definitiva per al tancament de l'empresa. Un monòleg d'en Capri detalla molt bé la situació de crisi que vivia el sector: en l'enfonsament d'un vaixell, la gent s'ofegava excepte un individu que nedava tranquil·lament «I ca!!!!!! Jo soc industrial tèxtil, ja estic acostumat a estar amb l'aigua al coll.»

Actualment, un centre cívic amb una activitat cultural i associativa frenètica, un centre de vida en un barri que un dia va estar poblat de grans fàbriques, que quan la gent gran hi passa identifica indissolublement amb el soroll dels telers a ple rendiment.

Dels inicis al final de la Gran Guerra

El 1898 no fou un bon any per al tèxtil català, sobretot per al cotó, ja que es van perdre els últims mercats colonials de què disposava la corona espanyola. Malgrat tot, és el 15 de novembre de 1898 que es produeix el naixement de Pujol y Casacuberta Societat en Comandita, amb un capital nominal de 80.000 pessetes i formada per tres socis: Salvador Casacuberta i Viñals, que hi va aportar 5.000 pessetes; Josep Pujol i Marcet i Jaume Corbera i Tiana, tots dos amb 37.500 pessetes.¹ L'objecte de la Societat era «la fabricación de aprestos y tejidos», amb el domicili fiscal al carrer Ausiàs March, 37, a la dreta de l'Eixample, com tants altres despatxos d'empreses tèxtils.

¹ Base de dades «Empreses i empresaris a la Catalunya del segle XIX», Departament d'Història i Institucions Econòmiques de la Universitat de Barcelona.

En Jaume Corbera havia comprat els terrenys sobre els quals es construirà la futura fàbrica a Enric Gironella i els havia arrendat a la Societat. Segons sembla, era un comerciant que participava en diversos negocis tèxtils com a capitalista. Les funcions en aquesta primera etapa estaven distribuïdes de la manera següent: els gerents eren en Casacuberta, que es dedicava a la producció i a la fàbrica, i en Pujol, que s'encarregava de la comptabilitat i el magatzem. Segons els acords presos en la constitució de la Societat, el fill d'en Corbera, també anomenat Jaume, entra a participar en la gestió de la Societat el 1903, i la renoven ara amb el nom de Pujol, Casacuberta i Corbera Societat en Comandita.

És a principis de 1900 quan apareixen els primers plànols d'edificació de la fàbrica, que busquen l'harmonia amb el Pla de l'Eixample que havia establert l'urbanista Cerdà. Es construeixen, doncs, els primers baixos, que ocupen una part del carrer Sicília, i una quadra a l'interior de l'illa.

El 1904, trobem la Societat en plena activitat, amb deu màquines de filar i retorçar llana, material que la companyia no deixaria mai de fabricar fins al final dels seus dies, i vint-i-quatre telers (quatre amb jacquard) dedicats fonamentalment al tissatge de la llana, però també al cotó i a la mescla. Per tant, des de bell antuvi, hi ha una diversificació en els teixits utilitzats per a la producció.²

A finals de 1908, es liquida la Societat, no de forma amical, sinó a través d'un judici de Pujol i Casacuberta contra en Jaume Corbera. És aleshores quan en Jaume Corbera surt d'aquesta per formar una altra comandita amb el seu germà Bernat, anomenada Corbera y Espinalt, també dedicada al tèxtil i situada també al barri. Pujol i Casacuberta formen una altra societat de caràcter col·lectiu amb un capital de 200.000 pessetes, en què cadascú aporta la meitat.

Respecte a la construcció de la fàbrica, es produeixen diverses ampliacions el 1910 amb la construcció de més baixos i quadra interior i el 1913 amb l'ampliació d'un pis i altell i una quadra per emmagatzemar carbó.

La conjuntura de la I Guerra Mundial estableix un clima excepcional molt favorable per a la indústria tèxtil llanera degut a un increment espectacular de la demanda externa de teixits de llana per a usos militars i que és aprofitat per la Societat, que té un despatx a París. El volum de les exportacions

² Arxiu de la Corona d'Aragó. Secció Indústria (matrícules industrials).

catalanes de teixits de llana entre 1915-1919 es multiplica per 11. És durant aquest període que es fa un salt qualitatiu en el procés de producció, hi ha un creixement quantitatiu, s'incrementa a poc a poc el nombre de telers, i qualitatiu, s'integren totes les fases de manipulació de la llana: tondoses longitudinals (1913), batans (1919), i es desenvolupen les fases finals dels acabats, amb màquines d'aprestar (1913) i tintoreries (1913). També el cotó i la mescla hi són molt presents, d'una manera significativa, no hi ha un predomini tan clar de la llana respecte als altres tipus de teixits. Malgrat tot, és en aquesta època quan es dona un fet que marcarà per sempre més la història de la fàbrica: és l'aparició de les dotze primeres màquines de filar seda el 1919, que li donaran el popular nom de «La Sedeta».³

Aquest període es tanca molt positivament per a l'empresa, s'estan assentant les bases per a la formació d'una gran empresa tèxtil. Té sucursal a París i ha ampliat els espais amb una nova fàbrica on es realitza la filatura al carrer Dos de Maig de Badalona. L'acumulació de capital d'aquest període té una translació real amb el creixement de l'empresa, és a dir, hi ha una important reinversió dels beneficis, provinents de l'excel·lent conjuntura, en el si de la fàbrica.

Malgrat tot, l'octubre de 1917, Josep Pujol, gerent i soci fundador de la societat, l'abandona, i en queda al capdavant en Salvador Casacuberta, amb un important increment del capital social de 2.900.000 pessetes.

Del final de la Gran Guerra als anys trenta

El 1920 ja apareix com la trentena empresa de Sant Martí,⁴ segons la quota fiscal, trenta màquines de filar llana i setze de cotó; quaranta-quatre telers dedicats al tissatge de la llana (vint amb jacquard), quaranta-dos al tissatge del cotó (deu amb jacquard) i quaranta-vuit a la mescla (vuit amb jacquard), és a dir, un total de cent trenta-quatre telers.

Durant tota la dècada, hi ha també un procés expansiu important de l'empresa, sobretot quantitativament. El 1922 apareix un nou espai destinat al tissatge de la llana amb cent catorze telers al Poblenou, exactament al

³ Arxiu de la Corona d'Aragó. Secció Indústria (matrícules industrials).

⁴ J. NADAL i X. TAFUNELL, *Sant Martí de Provençals: Pulmó industrial de Barcelona 1848-1992*, Columna, 1992

carrer Sant Joan de Malta, 62, que era compartit per altres empreses de Sant Martí que realitzaven altres parts del procés productiu, com, per exemple, els acabats o les tintoreries.

La importància de la fàbrica creix en tots els sentits, ocupa més d'un miler de treballadors i treballadores, consumeix mil tones de matèria primera, sobretot llana d'Extremadura. Aquest estatus és corroborat per Leopold Sagnier⁵ el 1921, membre molt influent de la burgesia industrial tèxtil de la ciutat, que afirma en referència a Can Casacuberta: «Es tracta indiscutiblement de la més important fàbrica nacional en gènere de novetats per a senyora en llana i seda, tenint unes modernes instal·lacions de maquinària muntada, a l'altura de la millor fàbrica estrangera.»

A partir dels anys vint, la demanda interna de l'Estat espanyol continua essent el principal mercat de la indústria tèxtil, sobretot per les mesures proteccionistes que s'adopten. Les exportacions van decreixent progressivament, encara que se segueixen fent exportacions a Europa, sobretot França, o també Llatinoamèrica. Tot en una conjuntura de confiança dels primers anys de la dictadura de Primo de Rivera.

Cap a principis de 1928, hi ha una altra ampliació de la fàbrica, símptoma dels bons temps que corrien, realitzada per l'arquitecte Francesc Folguera, amb la construcció d'uns baixos i façana al passatge Llavallol i mentre que a Sant Antoni Maria Claret la façana quedaria constituïda pels antics coberts formant unes naus. També es legalitzen soterranis construïts il·legalment com a espai destinat a emmagatzemar carbó per a les calderes.

La introducció de la seda i la resta de fibres artificials com el raió o la «viscosilla», a finals dels vint, és un dels majors factors de creixement de l'empresa, ja que s'incorpora al procés productiu tant la filatura com el tissatge, primer amb un parell de telers que ben aviat seran augmentats a mig centenar en un impàs de temps molt petit (1928-1930) i que constitueix un important símbol identificatiu de La Sedeta.

L'empresa de Salvador Casacuberta és la tercera de Sant Martí, segons la quota fiscal, durant el 1931. Per tant, el creixement respecte de 1920 és espectacular. Hi ha trenta màquines de filar llana, setze de cotó i quaranta-

⁵ Arxiu de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona (certificat sobre notòria responsabilitat).

vuit de seda; dos-cents deu telers destinat al tissatge de la llana (vint amb jacquard); quaranta-dos al cotó (deu amb jacquard); cinquanta a la seda; quaranta-vuit a la mescla (vuit amb jacquard), és a dir, un total de tres-cents cinquanta telers, quasi triplicant el nombre de telers que hi havia el 1920.

L'estructura bàsica de l'empresa serà més o menys estable durant gran part de la seva vida. La llana arriba a través del ferrocarril a Terrassa, on es fa el classatge i triatge de les llanes que després seran transportades a la fàbrica de Badalona per tal d'obtenir la filatura d'estam, i finalment una petita part va a parar a les quadres de Sant Joan de Malta i la resta a La Sedeta, on es concentra, d'una banda, el tissatge i, de l'altra, els acabats i el tintatge. Per tal de ser distribuïdes, es transportaran al carrer Ausiàs March, on seran comercialitzades.

Els productes que fabrica l'empresa són, doncs, teixits de novetat, llana i raió (folreria), i les seves mescles per a senyora. Aquesta és una producció de qualitat, ja que requereix una complexitat important, sobretot en el sector del ram de l'aigua, per fer dibuixos i dissenys originals i estar a la moda de la temporada per tal que els productes tinguin demanda.

El capital social de l'empresa també es fa ressò d'aquest període de creixement, amb una revaloració i ampliació de la indústria de 16 milions de pessetes el mateix any.

La fàbrica ja està plenament construïda. Consta d'una planta baixa on hi ha instal·lats els telers. En el primer pis, situat a l'ala del carrer Indústria, hi ha la direcció, la planificació de la producció i el disseny de senyora. A la resta de la planta es fan diverses operacions de preparació de la llana, l'ordit, el rentatge i hi apareix una màquina d'encolar. En el segon pis, s'hi fan els acabats, empaquetats i hi ha el magatzem de cru. Finalment, en el tercer pis, només situat a l'ala del carrer Indústria, hi ha el magatzem d'expedició, de draperia i també s'hi fan acabats. Al pati interior hi ha diverses quadres que tanquen la finca. El magatzem de fil i colorants, els diferents processos del ram de l'aigua, tant el blanqueig com el descruatge, els aprestos, els tints i, finalment, els tallers mecànics i de fusteria per arreglar els telers espatllats enganxats a la gran xemeneia.

És sense dubte el període de màxima expansió de l'empresa.

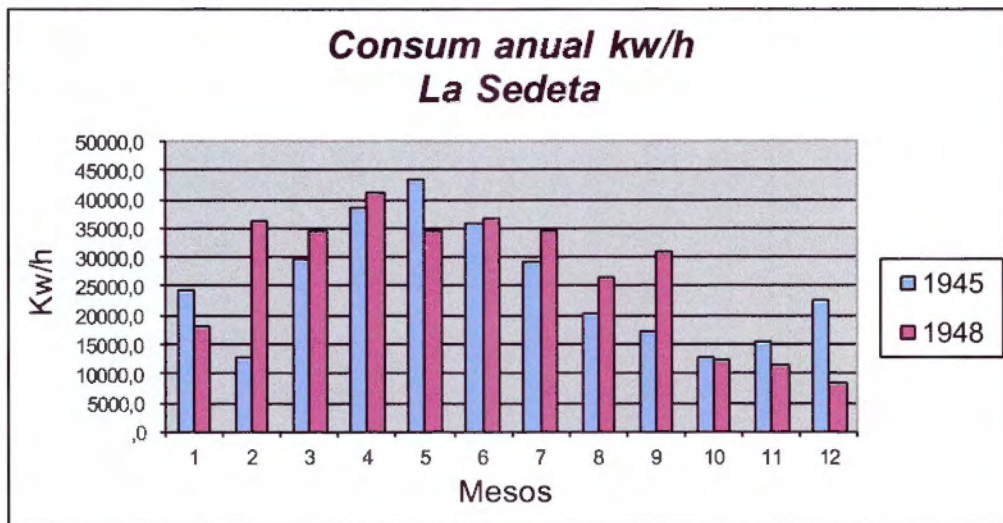
De la Guerra Civil al Pla d'Estabilització

Respecte al desenvolupament de la Guerra Civil, en tenim ben poques dades. Malgrat tot, la seva producció no va restar al marge de les grans convulsions socials, va participar en l'economia de guerra a través de la fabricació de mantes i altres teixits per als soldats. La matrícula industrial de 1940 és quasi idèntica a la de 1933; per tant, l'aparell productiu no va sortir afectat de la guerra, però el que també podem dir és que no és un període de creixement, sinó d'estancament, comparat amb els anys anteriors, tal com surt reflectit en les memòries de la mateixa indústria: «No hi ha hagut variació de màquines des del 1936 i solament s'ha cuidat perfectament de la seva conservació i reformes i algunes millores per obtenir el màxim rendiment.»

La mort de Salvador Casacuberta el 1940 sense hereus molt definits va encetar una batalla per la successió dintre de l'empresa. El 1939 s'havia posat en marxa Casacuberta Indústria SA, que és liquidada l'any següent, i neix simultàniament Sucadora de Salvador Casacuberta, al capdavant de la qual hi ha la seva germana, Josepa.

La situació del tèxtil durant els anys quaranta és difícil per a la indústria, i es crea un marc conjuntural molt diferent del seguit pels països europeus. Les restriccions elèctriques obliguen a utilitzar un vell vapor en pèssim estat i originen la demanda d'importació d'un generador d'electricitat alemany per tal d'evitar els talls en el ritme de treball, que obliguen a contínues parades en el procés productiu.

El gràfic següent també exemplifica el període anual de la indústria tèxtil llanera: a l'estiu es fabrica el que es consumirà a l'hivern, la campanya més important, donada la necessitat de roba d'abric, especialment de llana.

FONT: ANC: Expedient Registre Industrial 2898-10995/1971.

També es produeix una reducció dels metres de teixits produïts per l'empresa per la impossibilitat d'importar matèries primeres i els problemes per aconseguir-ne al mercat interior, ja que la fixació de preus de la llana per part de l'Estat, molt per sota del preu real de mercat, provocava l'aparició de conductes especulatives i un mercat negre de llanes molt important.

Això va provocar que paral·lelament hi hagués un increment en la utilització de fibres sintètiques (bàsicament seda artificial). Si el 1942 es consumien 91.000 quilos de fibres sintètiques, el 1950 n'arribaven a la secció de filatura 556.000 quilos.

LA FILATURA, 1950

	Bruta	Rentatge	Pentinat	Fil
LLANA BRUTA	1.600.000	608.000		
A llana estam		425.600	340.048	306.430
A llana de carda		182.400		164.160
RAIÓ FILAT	156.000			156.000
FLOCA RAIÓ	400.000			
A pentinat (pentinable)	228.800		183.040	164.736
A carda	28.000			25.200
A fibrana (<i>viscosilla</i>)	144.000			129.600
COTÓ	65.000			65.000
BORRES	56.000			50.400
TOTAL QUILOS DE FIL				1.061.526

FONT: ANC: Expedient Registre Industrial 2898-10995/1971.

A partir de l'1 de gener de 1945, la societat passar a ser anònima i s'anomena Manufacturas Tèxtils S. Casacuberta, amb un capital de 25 milions de pessetes, dividit en 500 accions de 50.000 pessetes de nominal, de les quals 197 són subscrietes per Josepa Casacuberta i per Amadeu Aparicio; Pere Vich i Josep Maria Soyús es queden amb 1 acció cadascú. Per tant, queden pendents de desemborsar 300 accions que es faran efectives al març de 1957.

El Consell d'Administració de la Societat estarà format pel president, Pere Vich, que farà funcions de gerent; un vicepresident, Amadeu Aparicio; un vocal, José Peiró Vallvé, que també esdevindrà cogerent, i un secretari, Josep Maria Soyús.⁶

⁶ Registre Mercantil Manufacturas Tèxtils S. Casacuberta SA.

Respecte de la maquinària no hi ha cap procés de renovació durant la dècada dels quaranta ni els cinquanta. La filatura badalonina el 1944 està constituïda per un total de 11.200 fusos, dividits en 9.200 de 16 selfactines de 1922 i 2.800 contínues i 3.200 de tòrçer. El 1957 continua amb el mateix nombre i composició. Respecte al tissatge, succeeix el mateix procés: si el 1944 hi ha instal·lats a La Sedeta 344 telers, equips bàsicament estrangers dels anys vint i trenta, el 1957 no hi ha cap modificació significativa. Per tant, se segueix amb una maquinària instal·lada molt obsoleta, una nul·la capacitat d'importar béns d'equip, a excepció d'un parell de màquines de procedència alemanya, i molt intensiva en treball. Les quadres de Sant Joan de Malta havien quedat molt més obsoletes per aquesta època que la resta d'instal·lacions de l'empresa.

La política d'autarquia i d'aïllament seguida pel franquisme té conseqüències negatives a llarg termini. La desconexió de la indústria tèxtil catalana de la resta del món provoca que resti al marge dels canvis estructurals que està patint el sector a la resta d'Europa, amb un funcionament sota els paràmetres dels anys vint i trenta. La impossibilitat d'importar maquinària, el consum de matèries primeres de pitjor qualitat, com són les llanes espanyoles, i els vicis derivats de la falta de competència exterior provocaran en el llarg termini una agudització de la crisi dels setanta.

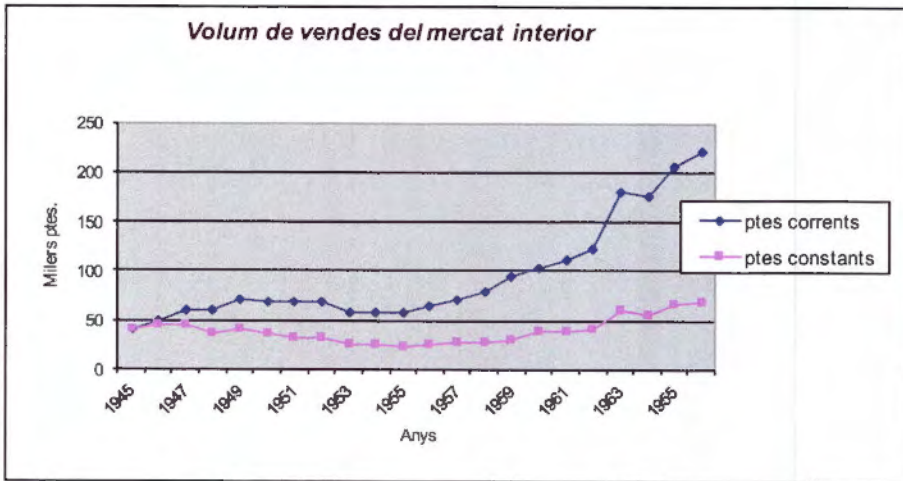
L'Estat, igual que durant la guerra, també es convertirà en un demandant, ja que Can Casacuberta realitza comandes significatives per a l'exèrcit espanyol. Malgrat tot, també hi ha una ínfima part de la producció (sense cap mena de regularitat en el temps) que s'exporta bàsicament a Sud-amèrica, a l'Argentina, o bé a Xile i a algun país europeu com Dinamarca.

L'expansió dels anys seixanta

La tendència de creixement en el volum de vendes al mercat interior (ja que l'exterior té molt poca importància) és un bon indicador de la salut de la companyia. Així, la tendència de creixement de finals dels anys quaranta es veu lleugerament truncada a principis dels anys cinquanta, atès l'esgotament del model d'autarquia econòmica franquista. Aquesta crisi es fonamenta en la falta un descens dels de les matèries primeres consumides, sobretot de llana bruta consumida, degut a la retirada del decret de liberalització del

mercat de la llana de 1952 que té repercussions en la posterior producció de fil d'estam i, finalment, de metres de teixit.

A finals dels anys cinquanta, amb el nou Pla d'Estabilització es produeix un creixement espectacular de les vendes que tindrà el seu zenit durant la dècada dels seixanta, que és un període de bonança econòmica.

FONT: ANC: Expedient Registre Industrial 2898-10995/1971.

La situació que s'havia produït durant la dècada dels quaranta i cinquanta amb la reserva del mercat interior on no es tenia en compte ni el preu ni la qualitat, s'esfondra a la dècada dels seixanta amb els augments salarials, que esperonen el sector a fer millores de qualitat, i la ràpida adaptació davant la diversificació dels gustos. Els canvis estructurals necessaris per a la viabilitat futura del sector passen per la modernització de la maquinària, que comporta augments de productivitat i fa més competitives les empreses.

La liberalització del règim franquista permet la importació de matèries primeres, sobretot llana de qualitat de països estrangers com, per exemple, Austràlia, Nova Zelanda, l'Argentina, o bé Paraguai, malgrat que encara es compra llana pentinada de Béjar.⁷

El procés de comercialització dels teixits també canvia, passa del detall a la confecció, canvia la figura del viatjant dels anys quaranta i cinquanta per la del delegat i s'estableix una xarxa d'aquests a les ciutats més importants

⁷ A partir de converses amb Manel Peiró, un dels últims gerents de La Sedeta.

de l'Estat com Madrid, Sevilla, València i, fins i tot, també a l'estranger, que cada cop va agafant una major volada. En aquest procés de comercialització, es fan comandes importants de draperia i altres articles per a El Corte Inglés.

Els canvis en la composició del capital social són produïts per la mort el 1958 de Josepa Casacuberta, malgrat que l'estructura del Consell d'Administració bàsicament no canviarà fins al 1968, amb la mort del president, Pere Vich, que serà substituït per Josep Perió. Durant els anys seixanta també es produeixen diverses ampliacions de capital: el 1963, 1965 i 1970, i queda un capital social de 95 milions de pessetes distribuïts en 1.900 accions de 50.000 pessetes de nominal.⁸

L'acolliment per part de l'empresa, a partir de 1965, als plans de reestructuració de la indústria tèxtil llanera que promovia l'Estat des de 1963 i que consistien en l'accés a crèdits tous. En aquesta situació, es reben diversos préstecs del Banco de Crédito Industrial, el primer és de 42 milions de pessetes i el segon, el 1966, de 58 milions de pessetes. L'altra cara de la moneda és que bàsicament servien per comprar maquinària espanyola de pitjor qualitat que l'estrangera, ja que encara es mantenien restriccions importants per a la importació d'aquesta. Aquests préstecs es refundrien en un de sol, de 82 milions de pessetes, que seria cancel·lat el 1973.⁹

Amb l'acolliment als plans, es produeix durant aquest període la gran remodelació de la maquinària instal·lada per l'empresa. Les 16 selfactines de l'any 1922 són desballestades i substituïdes per màquines contínues de filar; són un total de 18 amb un capacitat de 7.640 fusos. Respecte al tissatge, es desballesten 192 dels 344 telers mecànics de 1957 i se n'instal·len una cinquantena d'automàtics. Malgrat tot, el 1965 només un 21 % són automàtics i la seva instal·lació correspon al període 1961-1965; la resta, 154 telers, són telers mecànics dels anys vint i trenta. Durant els dos anys següents, es produeix una inversió d'aquestes dades, dels 326 instal·lats el 1967, encara un 42 % són telers mecànics i un 58 %, automàtics.

També cal fer esment de la modernització d'altres processos com, per exemple, la introducció dels ordidors automàtics, *jiggers*, o bé la importació d'una màquina d'encolar alemanya que integra diverses fases del ram de l'aigua.

⁸ Registre Mercantil Manufacturas Tèxtils S. Casacuberta SA.

⁹ Registre de la Propietat, finca 36.035.

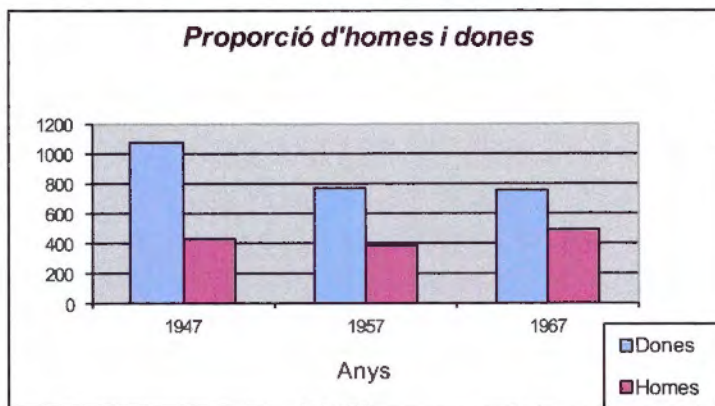
El resultat final del procés de modernització de la maquinària és un guany molt significatiu de productivitat. La nova maquinària integra processos tèxtils que abans s'havien de fer per separat, s'augmenta la capacitat de producció i la qualitat i, finalment, s'allibera mà d'obra. Un exemple clar n'és l'aprofitament de la llana bruta. Si l'any 1950 un 40% aproximadament de la llana bruta es perdia en el rentatge, l'any 67 només succeïa en un 10%.

Els efectes en la plantilla, com hem dit, no van trigar a deixar-se notar. D'una banda, en la composició dels treballadors, amb un augment del nombre de tècnics, i a partir de l'any 1969 hi ha una reducció dràstica en el nombre de treballadors, especialment dels no qualificats, malgrat que durant tota la dècada el nombre d'aquests havia sigut més o menys constant.

La jornada laboral durant gran part del franquisme es realitza en dos torns de vuit hores durant tres-cents dies l'any. A finals dels seixanta s'anirà reduint en dos-cents vuitanta dies l'any. La Sedeta és de les fàbriques la que major nombre de treballadors ocupa durant tota la història de l'empresa.

En la distribució per sexes dels treballadors i treballadores hi ha un predomini molt gran de les dones, en tots els casos superior al 60% del total de treballadors de la fàbrica. Les feines que realitzen les dones són generalment de poca qualificació laboral, a peu de teler (a excepció de determinades fases de la producció que exigeixen una gran habilitat, com ara la interpretació dels dibuixos que feien les ordidores), contràriament a les tasques que realitzen els homes, que són d'encarregat, contramestre, tècnic i amb una presència notable d'obriers en el ram de l'aigua. Cal destacar la majoria aclaparadora d'homes al despatx d'Ausiàs March: de trenta-set treballadors, el 1950, només hi ha una dona.

El gràfic següent il·lustra la distribució per sexes en diferents anys.

FONT: ANC: Expedient Registre Industrial 2898-10995/1971.

El final de Salvador Casacuberta SA

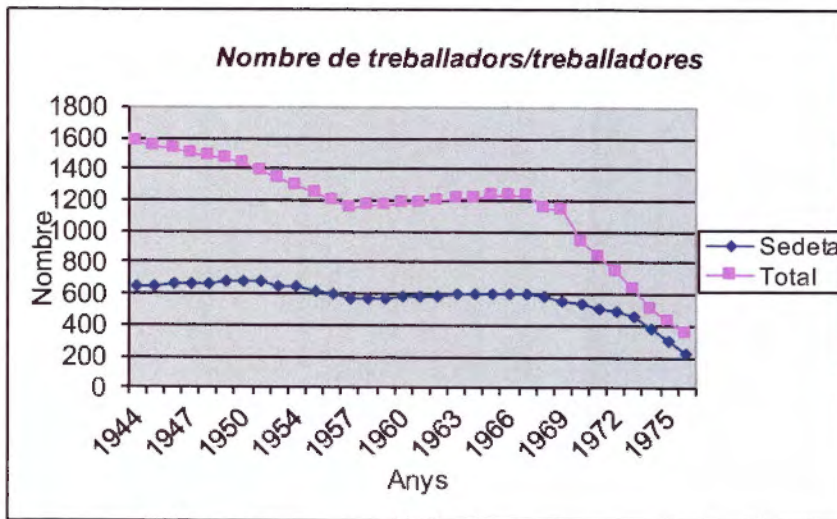
Barcelona està en gran creixement poblacional i aquesta pressió obliga moltes empreses del Camp d'en Grassot a sortir de Barcelona. Això també afectà Salvador Casacuberta.

El procés de renovació i modernització de la maquinària s'accelera a partir de la dècada dels setanta. Aquest cop és un projecte més ambiciós. El pla consisteix a adquirir uns nous terrenys a Sant Vicenç de Castellet, prop de Manresa, per tal de construir-hi una planta moderna especialment dissenyada per integrar totes les fases del tèxtil llaner, des de la preparació i la filatura fins als acabats, amb una maquinària nova, ara amb una important presència de maquinària estrangera, per valor de 104 milions de pessetes.

Aquest projecte, que donava prioritat a les inversions en el tissatge i els acabats, no es posà en pràctica en la seva totalitat. La construcció de la fàbrica de Castellar del Vallès es va fer efectiva a finals de 1973 amb el trasllat d'una vintena de telers i una trentena de treballadors. Començava, doncs, el progressiu desmantellament de La Sedeta. A la fàbrica nova s'hi traslladen algunes treballadores de La Sedeta per ensenyar a les noves treballadores contractades del mateix Castellar. La maquinària instal·lada és la més moderna, sobretot es realitza el tissatge amb una setantena de telers, part del tintatge, descruatge i acabats amb una maquinària comprada

bàsicament el mateix 1974, amb un valor total de 81 milions de pessetes. A La Sedeta resten 124 telers, adquirits entre el 1961 i el 1966, la preparació, el descruatge, tintatge i aprestos, amb un maquinària dels anys seixanta, amb un valor total de la maquinària instal·lada de 72 milions de pessetes.

Paral·lelament a aquest procés, hi ha una reducció dràstica del nombre de feina a partir de l'any 1969. Una part dels treballadors de Badalona va ser reubicada a La Sedeta a principis dels anys setanta. El malestar dels treballadors i treballadores es fa patent amb les cartes que el jurat d'empresa remet a les autoritats per la incertesa del seu futur dins de l'empresa i del trasllat de l'empresa a Sant Vicenç. El gràfic següent mostra aquest procés.

FONT: ANC: Expedient Registre Industrial 2898-10995/1971.

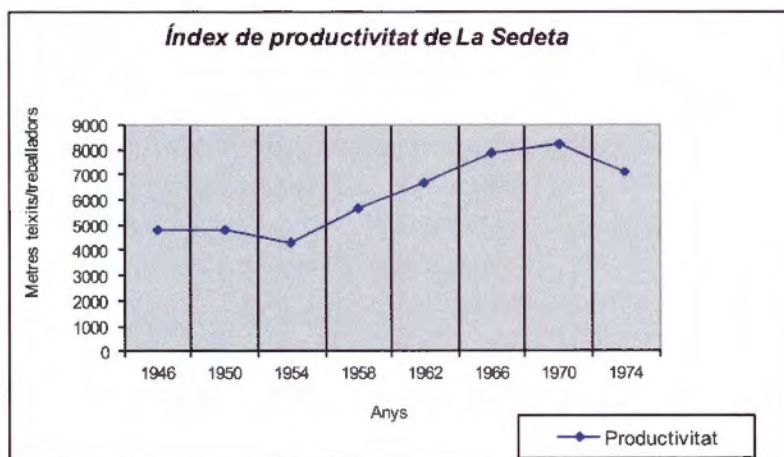
Si a finals dels anys seixanta la societat tenia més d'un miler de treballadors, a finals dels setanta només n'hi quedaven la tercera part.

Els problemes estructurals del sector afectaven severament Manufacturas Tèxtils S. Casacuberta. Durant la dècada dels seixanta, el tèxtil perd posicions en relació amb altres sectors industrials més dinàmics a Catalunya com, per exemple, transformats metàl·lics, o bé les indústries químiques. No era una crisi de conjuntura, sinó una crisi d'arrels molt profundes de la qual l'empresa ja no se'n sortiria.

D'una banda, s'ha de tenir en compte la mala política econòmica que podia donar resposta global al problema tèxtil i que només intentava donar solucions conjunturals i superficials i que comportaren el fracàs dels plans de reestructuració de la llana.

Malgrat la reducció efectiva del nombre de treballadors, no es pot afirmar que la salut de l'empresa fos negativa en altres aspectes. El sector tèxtil estava passant de ser un sector intensiu en l'ús de mà d'obra a ser un sector intensiu en capital. El nou projecte de Sant Vicenç de Castellet comptava amb la compra de telers automàtics, estrangers de tipus Soucer, que permetien un ample i una producció molt superior a la resta de telers.

La productivitat, doncs, creix com mostra el gràfic següent.¹⁰

FONT: ANC: Expedient Registre Industrial 2898-10995/1971.

Una altra de les causes del tancament de la Salvador Casacuberta SA fou l'aparició de les modes. Un exemple simptomàtic fou la introducció del gènere de punt en la confecció de vestits que obligà l'empresa a obrir un petit taller a Terrassa per tal de fer front a la demanda. Més tard es popularitzà el texà i la pana.

Tot això significava una reestructuració de la producció sobretot en el tissatge i en el ram de l'aigua d'una manera molt radical. En la mesura que

¹⁰ S'ha de tenir en compte que a partir de 1974 es comença a fer el tissatge a Sant Vicenç de Castellet; per tant, la reducció de la productivitat a La Sedeta en l'última etapa és deguda als efectes d'aquest trasllat.

aquests canvis en la moda eren més ràpids que la capacitat de l'empresa per fer-hi front. Si en aquest procés unim un context decreixent en els marges comercials, la conjuntura a la qual s'enfronta l'empresa és realment complicada.

Per tal de fer la inversió necessària, era vital obtenir recursos, i aquests sorgeixen de la venda de la mateixa La Sedeta a la Caja de Ahorros Provincial de Barcelona. El pagament, però, dels 200 milions de pessetes no varen ser abonats fins ben entrat el 1977, la qual cosa suposà un retard en el pagament de dos anys, en uns moments d'alts tipus d'interès i forta inflació.

Si la qualitat era un problema que l'empresa havia afrontat amb relatiu èxit, ara era la reducció de costos el principal objecte del pla de modernització permetés la màxima rendibilitat. L'única sortida possible eren les exportacions, que exigien, a la vegada, una empresa competitiva amb un producció de qualitat.

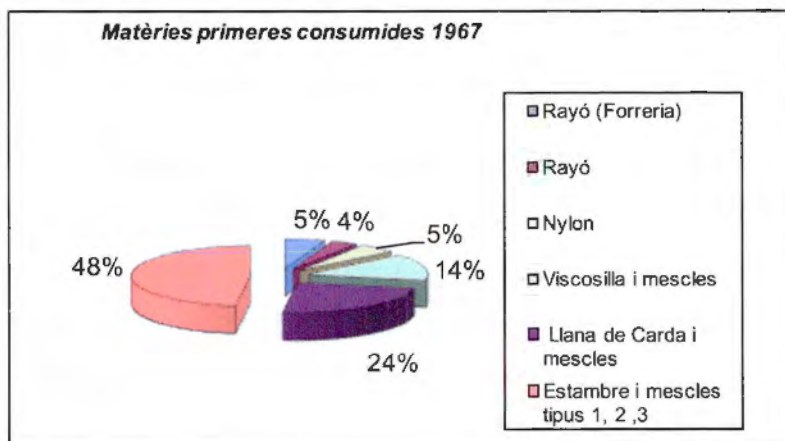
«Respecte al mercat exterior, les oportunitats que ofereixen els mercats teixits estrangers ha merescut comptar amb l'atenció de l'empresa, a l'objecte d'estar en situació de presentar ofertes dels articles de la nostra fabricació en el moment oportú i en les condicions més favorables que puguin interessar als diversos mercats estrangers.»

Aquesta citació de la Memòria de l'empresa de l'any 1972 mostra la sortida davant els grans problemes que estava tenint l'empresa. Així, el valor de les exportacions de l'any 1971 passa de 35 milions de pessetes aproximadament a 62 milions de pessetes, és a dir, dobla el valor de les exportacions en un any. Els valors són prou significatius, són una cinquena part de les vendes totals. Si anteriorment es comercialitzava els productes, sobretot la filatura que estava més o menys estandarditzada, a països com Romania, Cuba, Sud-àfrica i fins i tot l'Orient Mitjà, ara dins de l'empresa es perfila una política d'expansió de les exportacions dirigides sobretot als països de la Comunitat Econòmica Europea (CEE). Malgrat tot, per tal de fer un salt endavant, es necessitava una infraestructura comercial important a Europa i que la companyia no tenia.

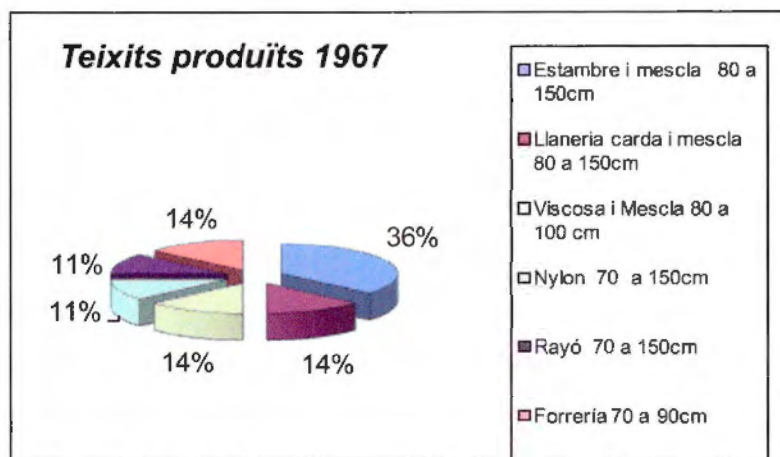
El declivi, que comença a finals de la dècada dels seixanta, culminarà l'any 1977, amb la venda de La Sedeta a la Caja de Ahorros Provincial de Barcelona. L'empresa traslladada ara a Sant Vicenç de Castellet, on treballen alguns treballadors antics de la fàbrica, tancarà a mitjans de 1984.

L'Ajuntament de Barcelona expropia a l'ara anomenada Caixa d'Estalvis de Catalunya La Sedeta per 154 milions de pessetes el 1979 i comença la remodelació, dirigida pels arquitectes Ricard Fayos, Pere Giol i els germans Listosella, que culminarà, després de dures lluites veïnals per aconseguir aquest equipament, amb el que actualment és el Centre Cívic La Sedeta, on encara ara hi ha extreballadors i extreballadores que van a passar el seu temps d'oci.

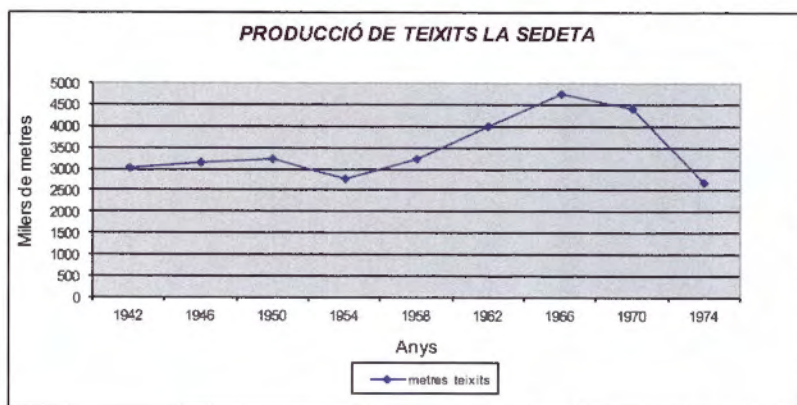
Annexos

FONT: ANC: Expedient Registre Industrial 2898-10995/1971.

FONT: ANC: Expedient Registre Industrial 2898-10995/1971.

FONT: ANC: Expedient Registre Industrial 2898-10995/1971.

Referències bibliogràfiques

ALIBERCH, R. *La Catalunya industrial*. Ed. Freixenet.

BASIANA, X.; CHECA, M.; ORPINELL, J. *Barcelona, ciutat de les fàbriques*. Ed. Nau, 2000.

BENAU, J. M. *Ascens i davallada d'una empresa tèxtil llanera: La Casa Buxeda 1846-1896*. Sabadell: Fundació Bosch i Cardellach, 1998. (Quaderns Arxiu Fundació Bosch)

— «La llana». A: *Història econòmica de la Catalunya contemporània*. Vol. 3: *Indústria, transport i finances del segle XIX*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1992.

CABANA, F. *Fàbriques i empresaris: Els protagonistes de revolució industrial a Catalunya*. Vol. 3. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

CALVET, J. *La indústria tèxtil llanera a Espanya, 1939-1959*. Nova Biblioteca Sabadellenca, 1992.

CASALS, M. «Cupos, reconversió i pèrdua de protagonisme: 1936-1985». A: *Història econòmica de la Catalunya contemporània*. Vol. 6: *Indústria, finances i turisme del segle XX*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1992.

DEU, E. «L'esgotament del model del segle XIX: 1914-1939». A: *Història econòmica de la Catalunya contemporània*. Vol. 6: *Indústria, finances i turisme del segle XX*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1992.

MALUQUER, J. *Història econòmica de Catalunya*. Editorial Columna 200.

NADAL, J.; TAFUNELL, X. *Sant Martí de Provençals, pulmó industrial de Barcelona (1847-1992)*. Barcelona: Columna, 1992.

NADAL, J.; CARRERAS, A.; SUDRIÀ, C. *La economía española en el siglo XX*. Ariel, 1987.

SARDÀ, HOMBRAVELLA [et al.]. *L'economia catalana, avui*. Curial Edicions Catalanes, 1974.

Arxius i registres consultats

Arxiu Nacional de Catalunya: Secció Indústria.

Arxiu de la Corona d'Aragó: Matrícules Industrials.

Arxiu Administratiu de Barcelona.

Registre Mercantil.

Arxiu Històric de Sant Martí.

Arxiu Històric de Protocols de Barcelona.

Registre de la Propietat.

Arxiu de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona.

Base de dades «Empreses i empresaris a la Catalunya del segle XIX» del Departament d'Història i Institucions Econòmiques de la Universitat de Barcelona.